

Adam Michna z Otradovic

(kolem 1600–1676)

Ukázky z Michnova básnického díla jsme vybrali z jeho prvního kancionálu *Česká mariánská muzika* (1647) a z *Loutny české* (1653). Písně, které otiskujeme z *České mariánské muziky*, jsou sice jen zlomek autorovy kancionálové tvorby, poskytují nicméně představu o jejím tematickém rozpětí. Tři písňe, jež vyjímáme z *Loutny české*, jsou část cyklu o dvojím mystickém sňatku (Panny Marie s Bohem Otcem a lidské duše s Kristem): v první z nich Kristus vysílá své družby, „nebeskou jízdu“, pro nevěstu-duši, v druhé se duše věnuje svatebním kvítím, v třetí nastává svatební den v nebeském Jeruzalémě.

337
ADAM MICHNA
Z OTRADOVIC

ČESKÁ MARIÁNSKÁ MUZIKA

VÁNOČNÍ NOC

Chtíc, aby spal, tak zpívala
Synáčkovi
Matka, jenž ponocovala,
miláčkovi:
„Nynej, rozkošné děťátko,
Synu boží;
nynej, nynej, nemluvnátko,
světa zboží.¹⁾

Tobě lůžko jsem ustlala,
Špasiteli;
tvory k tvé chvále zvolala,²⁾
Stvořiteli.
Nynej, krásu a korunu
svrchovaná,

1) zboží bohatství – 2) zvolala svolala

nynej, milujících cenou
vinšovaná.³⁾

Nynej, ta jest matky žádost,
holubičko;
nynej, všech anjelův radost,
má perličko.

Slávu, chválu vždy nabudeš
od mamičky,
když se vyspíš, jisti budeš
med včeličky.

Osladímť nim tvou kašičku
k tvé libosti;
otevřeš, vím, tvou hubičku
k té sladkosti.

Nynej, ráje mého kvítku,
rozmaryne,
z tebeť sobě dělám kytku,
jenž nezhyne.

Ó fialo, ó lilium,
ó růže má!

Nynej, vonné konvalium,
zahrádko má.

Ó loutno má, ó labuť má,
můj slavíčku!

Nynej, libežná harfo má,
cimbáličku.

Na dobrou noc, ej hubička,
nynej, dítě:
kolíbat bude matička,
nynej hbitě.

Spí miláček, umlkněte,
anjelové,

se mnou k Bohu přiklekněte,
národové!“

SVATÉ LÁSKY LABYRINT

Ach, ach, nevím kudy kam,
ach, točím se sem i tam,
má lásco, ó Kriste můj,
má lásco, ó Kriste můj!
Právě jsem v labyrintu,
v zmateném labyrintu.
Má lásco, ó Kriste můj,
má lásco, ó Kriste můj!

Kdož mne z něho vyvede
a ku Kristu přivede?

Má lásco, ó Kriste můj,
má lásco, ó Kriste můj!
Buď, lásco, Ariadna,⁴⁾
s nitíčkou Ariadna!

Má lásco, ó Kriste můj,
má lásco, ó Kriste můj!

Přes pahrbky a skály
vandřujeme,⁵⁾ budme stáli!

Má lásco, ó Kriste můj,
má lásco, ó Kriste můj!

Hledejme bez přestání,
kde máš tvé, Kriste, stání!

Má lásco, ó Kriste můj,
má lásco, ó Kriste můj!

Jestli tě tam nenajdem,
snad tě v oudolí najdem.

4) *Ariadna* dcera krétského krále Minoa, podle řecké báje dala athénskému hrdinovi Theseovi klubko, s jehož pomocí našel cestu z labyrintu, bludiště, které dal vystavět její otec – 5) *vandřujeme* putujeme

Má lásko, ó Kriste můj,
 má lásko, ó Kriste můj!
 Přehledáme jeskyňky,
 prozradí tě kaminky.

Má lásko, ó Kriste můj,
 má lásko, ó Kriste můj!

Zdaliž si v hustém lese,
 jenž drahně⁶⁾ křoví nese?

Má lásko, ó Kriste můj,
 má lásko, ó Kriste můj!
 Skrz vše se pustme míle,⁷⁾
 bude nám krátká chvíle!

Má lásko, ó Kriste můj,
 má lásko, ó Kriste můj!

Zdaliž mezi fialou
 skrýváš tvář tvou přemilou?

Má lásko, ó Kriste můj,
 má lásko, ó Kriste můj!
 Fialo, ach fialo,
 vydej ho, ó fialo!

Má lásko, ó Kriste můj,
 má lásko, ó Kriste můj!

Zdaliž mě vonná růže
 s tebou loučiti může?

Má lásko, ó Kriste můj,
 má lásko, ó Kriste můj!
 Odlož trní, růžičko,
 půjč Ježíše maličko!

Má lásko, ó Kriste můj,
 má lásko, ó Kriste můj!

Zdaliž lilium bílé
 jestiř tobě tak milé?

6) *drahně* mnoho – 7) *míle* radostně

Má lásko, ó Kriste můj,
 má lásko, ó Kriste můj!
 Ať netrápím se více,
 rač potěšit mé srdce!

Má lásko, ó Kriste můj,
 má lásko, ó Kriste můj!

Vítězství, již vítězství!
 Nabyl sem velké štěstí.

Má lásko, ó Kriste můj,
 má lásko, ó Kriste můj!
 Z labyrintu jsem vyšel
 a k mému Kristu přišel.

Má lásko, ó Kriste můj,
 má lásko, ó Kriste můj!

Budiž zdrav, milý hosti,
 tebe maje, mám dosti.

Má lásko, ó Kriste můj,
 má lásko, ó Kriste můj!
 V mém srdci zaraz tvůj stan,
 v mém srdci, Kriste, zůstaň!
 Má lásko, ó Kriste můj,
 má lásko, ó Kriste můj!

IO, VICIMUS.⁸⁾ ANEB VELIKONOČNÍ VÍTĚZSTVÍ

Vstal z mrtvých Kristus,
 vítězný Kristus,
 jest poražená
 smrt, přemožená,
 svět se raduje
 a poskakuje
 rozveselený,
 všecek zelený,

8) *Io, vicimus* sláva, zvítězili jsme!

minula žalost,
nastala radost.

Vstal z mrtvých Kristus,
vítězný Kristus.

Již se stkví nebe
a dává sebe
k této slavnosti,
k této radosti,
svítí slunéčko,
třpí⁹⁾ také všecko
nebeské zlato,
jehož jest tato
muzika radost
(odejdi žalost).

Vstal z mrtvých Kristus,
vítězný Kristus.

Již nefoukají
aniž broukají
v moři větrové,
zimní tvorové
nechali zbroje,
přetrhli boje.
Tiché jest moře,
není v něm hoře,
všecko pokojně
teče po vojně.

Vstal z mrtvých Kristus,
vítězný Kristus.

Nejlistnatější,
nejrozkošnější
jsou lesičkové,
jsou háječkové.
Větve se klátí,
nechtěj se báti.

9) *třpí* třpytí se

Skáče větríček,
sám zefyříček¹⁰⁾
hejbá stromovím,
zahrává s křovím.

Vstal z mrtvých Kristus,
vítězný Kristus.

Zelená tráva,
vší zemi sláva,
louky odívá,
pole přikrývá.
V té zelenosti
jestiť v hojnosti
všeliký kvítek,
kteréhož lístek
jest kadeřavý
a takto praví:

Vstal z mrtvých Kristus,
vítězný Kristus.

Jarní záčkové,
milí ptáčkové,
čížek, stehlíček,
libý slaviček,
sem poskakují,
tam doskakují
a svými hlásky
zpívají lásky,
vyznávající,
zvelebující:

Vstal z mrtvých Kristus,
vítězný Kristus.

Sám z nevděčnosti,
beze vší ctnosti
ležíš v dolinách,

10) *zefyříček* mírný západní vítr, Zefyros (v představách starých Řeků byly větry božské bytosti; někdy měly lidskou podobu, někdy podobu koní)

zdřímáš v hlubinách,
člověče, v zlosti
od maličkosti,
probud' se jednou,
povstaniž jednou
a zpívej píseň,
vítěznou píseň:
Vstal z mrtvých Kristus,
vítězný Kristus.

MARIÁNSKÁ MYSLIVOST

Mariánští milovníci,
Matky boží služebníci,
nuže, střely se uchopte
a k tomu lovu se chopte,
lovit budem Matku boží,
srdce Matky, vaše zboží.¹¹⁾

Víte, s jakou ji chtivostí
a s jak chytrou myslivostí
po ni se máte pouštětí,
nikdá se ji nespouštětí?
Neb lovíte Matku boží,
srdce Matky, vaše zboží.

Nuže, leče roztahujte
a lučiště natahujte
k lovu nástroje připravte
a do osidel ji vpravte,
neb lovíte Matku boží,
srdce Matky, vaše zboží.

Po horách, dolech běhejte,
po ni tužebně¹²⁾ vzdychejte,

11) zboží majetek - 12) tužebně toužebně

sem i tam se obhlíďte,
na ni samou pozor dejte.
Neb lovíte Matku boží,
srdce Matky, vaše zboží.

Bystře se mějte, volejte
a po ni chytře střílejte:
třebas ona v lese, v háji,
věřte, vám se neobhájí.
Neobhájí Matka boží,
srdce Matky, vaše zboží.

Třebas vskočila do moře
(nemějte vy nad tím hoře),
jestli jste prv byli lovci,
můžete také být plavci.
A ulovit Matku boží,
srdce Matky, vaše zboží.

Nic není tak vysokého,
ani co tak hlubokého,
kdež by jste se nevydali,
třebas by jste život vzdali.
Neb lovíte Matku boží,
srdce Matky, vaše zboží.

Třebas šla do hlubokosti
a pekelníkův ouzkosti,
bude ještě dobře s vámi,
když jest láska mezi vámi.
Máte totiž Matku boží,
srdce Matky, vaše zboží.

Kdo bez ni jest, smrt mu bývá,
vše potěšení pozbývá,
menší jest pekla trápení
než té zvěři obloupení.
Jest tato zvěř Matka boží,
srdce vaše, vaše zboží.

Jestli pak odtud vyskočí
a na širé pole vskočí,
jest vám vinšované pole,¹³⁾
kdež se honí ta, do vole.¹⁴⁾

Která sluje Mátě boží,
srdce vaše, vaše zboží.

Tehdáž okázat spomáhá,¹⁵⁾
kdo druhého v lásce zmahá,¹⁶⁾
jak jste v lásce upevnění
a jak vroucně zapálení.

Proti Mátí, Mátí boží,
Mátí své a svému zboží.

Totíž pravým milovníkem
a pokorným služebníkem
sebe býti vypravuje,¹⁷⁾
když svou Mátí oslavuje.

Vůbec z lásky Mátí boží,
Mátí svou, poklad a zboží.

Což pak tehdáž učiníte,
což, bídní, začít miníte,
když bude chtít v nebi sidlo,
ne s vámi, než v nebi bydlo?

Ujde Mátě, Mátě boží,
Mátě vaše, vaše zboží.

Ač ona to má na vůli,
budete však mít s ni zvuili:¹⁸⁾
můžete vy za ni jíti,
musí ona vás pojíti.¹⁹⁾

Neb jest Matka, Matka boží,
Mátě vaše, vaše zboží.

13) *jest vám vinšované pole* je vám dopřáno pole – 14) *do vole* po libosti – 15) *okázat spomáhá* pomáhá ukázat – 16) *zmahá* překonává – 17) ... *sebe býti vypravuje* smysl: ten může o sobě říci, že je pravým milovníkem – 18) *zvuili* volnost jednání (s ní) – 19) *pojiti* pojmout

Když jste ji v světě sloužili,
slušno, abyšte užili,
vyjatí z jha ďábelského,
pohodlíčka nebeského.

Neb jste ctili Mátí boží,
sodálové,²⁰⁾ vaše zboží.

Ó přešťastní služebníci,
mariánští milovníci,
kteří jste ji velebili
a s ni stále v lásce byli.
S Mátí vaší, Mátí boží,
vaším srdcem, s vaším zbožím.

Bud'to sem i tam se vrací
a kdekoli se obrací,
bez vás nemůže zůstatí,
aniž vy bez ni obstátí.

Lovme, lovme Matku boží,
srdce Matky, naše zboží.

POBOŽNĚ UMÍRAJÍCÍHO VALE A SALVE²¹⁾

Poslední bije hodina:
umíráme.

Vůle jest v tom Hospodina:
ji se dáme.

Již jsem dávno tebe žádal,²²⁾
dome boží.

Vidím, že jsem již vyžádal.
Ach mé zboží!²³⁾

Ó Sion,²⁴⁾ Sion, horo má,
nastokráte

20) *sodálové* členové mariánských družin – 21) *Vale a Salve* pozdrav na rozloučenou a na přivítanou – 22) *žádal* toužil (po tobě) – 23) *zboží* jmění, poklade – 24) *Sion* jeden z vrchů, na nichž byl postaven Jeruzalém; symbolicky: nebeský Jeruzalém

vitej, vitej, naděje má,
tisíckrát!

Vitej, stříbro, vitej, zlato,
nim se stkvěje
nebešťanův hora tato:
jak se směje!

348

KNIHA
TEXTŮ

Semotam máš kvítí dosti
rozličného.
Máš jara, léta v hojnosti
rozkošného.

Pole, louky, háječkové
květnou, rostou.
Po ni se pásou ptáčkové
mezi rosou.

Anjelé jsou ti ptáčkové
tvého ráje,
jsou, ó Sion, miláčkové
tvého máje.

S křídly zatřepetejte,
ó ptáčkové.
A tak větříček popřejte,
miláčkové.

Ach roso, milý deštičku,
rozpouštěj se!
Obvlaž hořící dušičku,
vylívej se.

A tak k Bohu má dušička
se vynese.
Čerstvá jako holubička
se přinese.

K nebi, k nebi pospícháme
s ochotnosti.

K Bohu, k Bohu vylítáme
v pobožnosti.

Tenť jest plátce můj a má mzda,
nezdržujte.
Jest věrný. Jiný se nezdá,
jej milujte.

A ten jest mé písňě konec:
znamenejte.
Již mne volá z nebe zvonec:
provázejte.

LOUTNA ČESKÁ

ANJELSKÉ PŘÁTELSTVÍ

„Nebeští kavalerové,²⁵⁾
vinšujte štěstí,
vy ste mé svadby družbové,
veďte z neštěstí
nevěstu mou, vám se věří,
mně a vám se ona svěří,
veďte ji, anjelé,
ke mně, archanjelé.

Hrnou se do nebeského
paláce hosti,
jest z pokolení lidského
milenek dosti,
musí pozadu²⁶⁾ zůstati
svět, a proto i zoufati,
již mu s pytlem dali,²⁷⁾
místo jej mne vzali.

25) kavalerové kavalíři – 26) pozadu vzadu – 27) s pytlem dali dali mu košem, odmítli jej

349

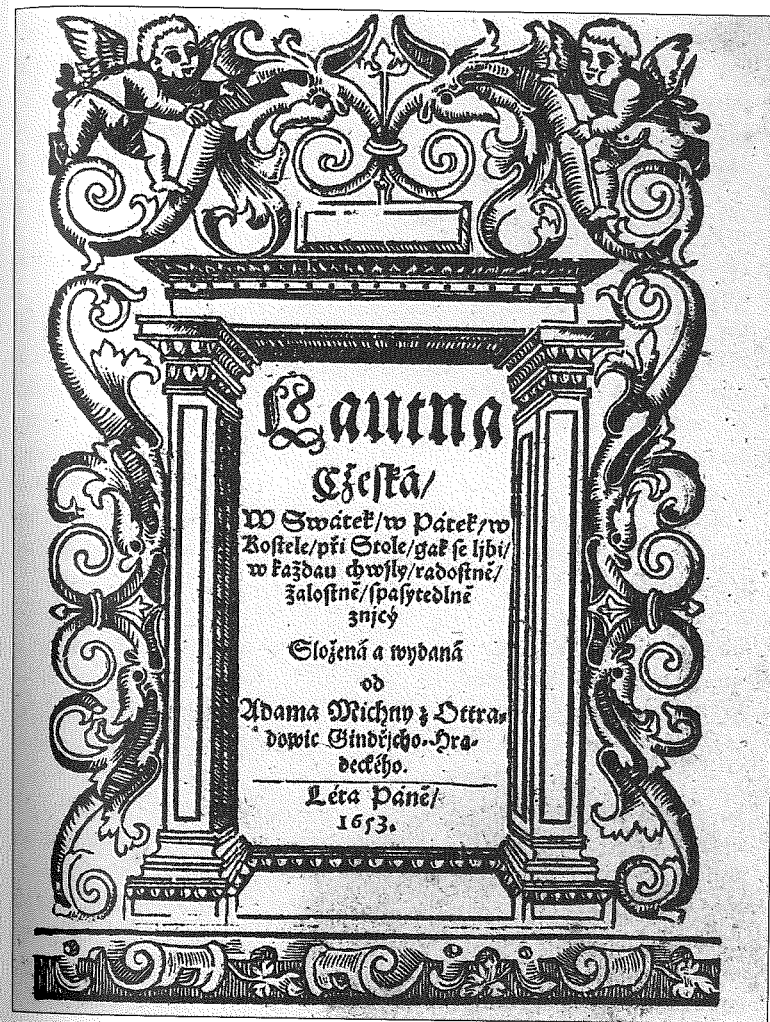
ADAM MICHNA
Z OTRADOVIC

Ó Michale,²⁸⁾ můj rytíři,
meč již vytáhni,
ó věrných duší vartýři,²⁹⁾
tě nevyhání
žádná z tvé moci zchytralost:
v tobě jest obrana, stálost,
ved' milou mou ke mně,
přej hostinu ve mně.

Před tebou ať peklo běží,
jeho lámej brány,
ať Luciper sražen leží
od božské rány.
Ať se tělo nevypíná,
podej mu žluč místo vína,
skrz jeho šibalství
pokutuj³⁰⁾ nedbalství.

A tak se ke mně dostane
choti má milá,
nic proti ni nepovstane
hříšného díla.
Ty jí stále buď při boku,
popřej jí tvého poskoku,
ten ať jest tvůj tanec,
zhyne pekla kanec.“

Tak za mě se teď přimlouval
můj Ženich³¹⁾ milý,
k mé pomoci vás namlouval,
pážata bílý,
tak vás jmenuji, anjelé,
k vám volám, ó archanjelé,
slyšte mé žádosti,
čiňte mé žádosti.

Titulní list Michnovy Loutny české (1653)
(Husitské muzeum, Tábor)

28) Michale archanděl Michael, vůdce nebeského vojska – 29) vartýři strážce – 30) pokutuj trestej – 31) Ženich tj. Kristus